

- психології МГУ ім. М.В. Ломоносова. – Вып. 1 [под ред. Б.С. Братуся, Д.А. Леонтьева]. – М.: Смысл, 2002. – 407 с.
4. Леонтьев Д.А., Рассказова Е.И. Тест жизнестойкости / Д.А. Леонтьев, Е.И. Рассказова. – М.: Смысл, 2006. — 63 с.
 5. Шафран Л.М. Теория и практика профессионального психофизиологического отбора моряков / Л.М. Шафран, Є.М. Псядло. – Одеса: Фенікс, 2008. – 292 с.
 6. Hurlburt Kaija. The Human Cost of Somali Piracy / Kaija Hurlburt. – Louisville: Oceans Beyond Piracy, 2011. – 33 p.
 7. Khoshaba D., Maddi S. Early Antecedents of Hardiness / D. Khoshaba, S. Maddi. – Consulting Psychology Journal, Spring 1999. Vol. 51, (n2), 1999. – P. 106-117.
 8. Maddi S., Khoshaba D. Hardiness and Mental Health. / S. Maddi, D. Khoshaba. – Journal of Personality Assessment, 1994 Oct, v63 (n2), 1994. – P. 265-274.

The article presents characteristics of hardiness and its components in the sailors victims of pirate's captivity. The features of the impact of pirate's captivity on the hardiness of personality.

Key words: hardiness, pirate's captivity, components hardiness personality.

Отримано: 15.12.2011 р.

УДК 159.9.07:373.3-053.5

Ю.В.Подкопаєва

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ДУХОВНИЙ ІДЕАЛ В УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

У статті розглядаються результати експериментального дослідження психологічних умов формування уявлень про духовний ідеал в учнів молодших класів. Підкреслюється актуальність та важливість даної проблематики; здійснюється опрацювання психодіагностичного інструментарію, спрямованого на дослідження і розуміння молодшими школярами духовних та морально-етичних цінностей.

Для плідного вивчення школярів подано створену та продуману програму дослідження уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку; характеристику вибірки досліджуваних; етапи дослідження; описано методи та методики вивчення особливостей формування уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку, а також проаналізовано результати психологічного дослідження сформованості уявлень про духовний ідеал молодших школярів.

Ключові слова: формування, дослідження, особистість, ідеал, духовність, усвідомлення, уявлення, вплив, виховання, спілкування, діти.

В данній статті рассмариваються результати експериментального дослідження психологічних умов формування представлень о духовном идеале у учащихся младших классов. Подчеркивается актуальность и важность данной проблематики; осуществляется проработка психодиагностического инструментария, направленного на исследование и понимание младшими школьниками духовных и морально-этических ценностей.

Для плодотворного изучения школьников, предложена созданная и продуманная программа исследования представлений о духовном идеале у детей младшего школьного возраста, характеристика выборки испытуемых; описаны этапы исследования, дана методы и методики изучения особенностей формирования представлений о духовном идеале у детей младшего школьного возраста, а также проанализированы результаты психологического исследования сформированности представлений о духовном идеале младших школьников.

Ключевые слова: формирование, исследование, личность, идеал, духовность, осознание, представление, влияние, воспитание, общение, дети.

За свідченням багатьох фактів, проблема формування уявлень про духовний ідеал є, і нею стурбована велика кількість людей. Проте, наскільки велике значення має вдосконалення внутрішнього світу людини, засвідчить віднесення проблеми духовності до найвагоміших у нашому суспільстві, тому що формування уявлень про духовний ідеал суттєво впливає на особливості розвитку дитини, на її особистість, риси характеру протягом усіх років дитинства. Але особливо важливу роль вони відіграють у період розвитку дитини молодшого шкільного віку, оскільки вплив різних чинників може суттєво змінити весь хід її (дитини) розвитку в даний період.

Формування уявлень про духовний ідеал – це необхідна умова духовного розвитку особистості. Проте самі уявлення про ідеали формуються у процесі впливу різноманітних психологічних умов та факторів. Тому виділені для вивчення духовні ідеали, якості та цінності ніби доповнюють один одного.

У психолого-педагогічній літературі існує цілий ряд змістовних досліджень, присвячених питанням духовного та морально-

етичного розвитку молодших школярів у процесі навчання та виховання (Богданова О.С., Божович Л.І., Каіров І.А., Ковальов А.Г., Липкіна А.І., Монахов Н.І., Осичнюк Е., Сороцька О.Н., Фокіна Н.Є. та ін.). У них приводиться ряд даних, які стосуються особливостей морально-етичного та духовного розвитку молодших школярів, становлення морально-духовних знань.

Проте, незважаючи на це, деякі аспекти даної проблеми ще не достатньо вивчені, зокрема, проблема впливу різноманітних факторів та психологічних умов на формування уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку.

Мета: експериментально дослідити психологічні умови формування уявлень про духовний ідеал в учнів молодших класів.

Завдання: побудувати програму експериментального дослідження та проаналізувати дані рівня сформованості уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку.

Першочергове значення для побудови програми дослідження формування уявлення про духовний ідеал молодших школярів мають теоретичні та методологічні концепції і положення, розроблені вітчизняними психологами та педагогами: Л.І. Божович, І.Д. Бежа, І.С. Булах, Л.С.Виготського, Г.К. Гумницького, Н.М. Дятленко, М.Г. Іванчук, В.У.Кузьменко, А.Н. Леонтьєва, О.О. Лосського, Е.О. Помиткіна, О.В.Скрипченко, Є.В. Таранова про закономірності дитячого розвитку, розуміння молодшого шкільного віку як особливого періоду у становленні особистості. Дослідження ряду робіт авторів, які вивчали сім'ю та сімейні відносини: І.М. Балинського, А.І. Захарова, С.І. Самігіна, Л.Д. Столяренко, А.В. Петровського та інших.

Для плідного вивчення школярів була створена та продумана програма дослідження уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку.

Програма вивчення містить три розділи.

I. Соціально-сімейні умови життя школярів.

II. Основні впливи на формування уявлень про духовний ідеал учнів.

III. Основні показники уявлення про духовний ідеал особистості дитини молодшого шкільного віку.

Для розв'язання поставлених завдань застосовувались загальнонаукові методи теоретичного та емпіричного дослідження. А саме, був використаний комплекс методів, що включав теоретичний аналіз психологічної, духовної, філософської та педагогічної літератури із досліджуваної проблеми, а також систематизацію теоретичного матеріалу з метою загально-психологічної

інтеграції результатів досліджень, що накопичені в інших науках та різних гілках психологічної науки (віковій психології, соціальній психології, педагогічній психології, психології духовного розвитку особистості).

Отже, рішення задач дослідження передбачало застосування у процесі експерименту комплексу різноманітних методичних прийомів у залежності від задач, розв'язуваних на кожному конкретному етапі.

З метою перевірки сформованої гіпотези, були використані: метод спостереження (включене спостереження в природних умовах), бесіда, а також метод тестування та анкетування. В межах методу тестування використано такі методики: малюнкова методика "Намалюй свій ідеал", проєктивна методика "Казкова подорож".

Основним нашим завданням, що вирішувалось на першому етапі дослідження, було проведення бесіди та батьківського анкетування, з метою виявлення знань батьків про дитину, вивчення батьківських відносин з дітьми, з'ясування соціально-психологічних умов та факторів впливу на формування уявлень про духовний ідеал дитини у стосунках з батьками, сімейному вихованні, у колі сім'ї загалом.

До складу запитань анкети та покладених в основу інтерв'ювання було включено такі, що з'ясовували сімейну єдність, духовну близькість з батьками, вплив на внутрішній світ дитини улюблених фільмів, мультфільмів, відеоігор, книжок, журналів, творів мистецтва, спілкування з природою та ін.

Усі учасники анкетування отримували інструкцію, згідно з якою відповідали на 11 запропонованих запитань.

Загалом, анкетуванням було охоплено 80 батьків дітей молодшого шкільного віку (II-IV класи). Близько половини опитаних побажали, щоб їхні імена не називали при оприлюдненні результатів анкетування.

На наступному етапі експериментального дослідження було використано малюнкову методику "Намалюй свій ідеал", яка, в першу чергу, відбиває сприйняття та уявлення дитини про ідеальне, найвище духовне, свою власну ідентифікацію із ідеалом. У системі кількісної оцінки враховувались формальні та змістовні особливості малюнка. Основна увага зверталась на аналіз структури малюнка, тобто кого саме чи, що саме обрала дитина як свій ідеал, на кого хоче бути схожою, які фактори впливали на її вибір (казкові герої, тварини, мультфільми, казки, кінофільми, реальні люди та інше), а також які саме якості впливали на даний дитячий вибір духовного ідеалу.

Завершальним етапом експериментального дослідження було використання проективної методики “Казкова подорож”. Дана методика була розроблена нами на основі методики виявлення основних тенденцій і цінностей дітей “Казковий світ” (Н.Д. Ігнат'єва). Методика проводилась із дітьми переважно у другій половині дня і проходила у два підетапи.

На першому підетапі ми показували дітям “Казку про царя Салтана, про сина його славного богатиря князя Гвідона та про прекрасну царівну Лебідь”, російського письменника О.С. Пушкіна, у вигляді мультфільму.

На другому підетапі здійснювалась індивідуальна бесіда та тестування за методикою “Казкова подорож”.

Організація і результати дослідження. У ролі досліджуваних були діти молодшого шкільного віку та їх батьки. Робота проводилась на базі загальноосвітніх шкіл I-III ступенів № 7, № 12; I-II ступенів № 11 міста Кам'янця-Подільського, які працюють за традиційною навчально-виховною програмою.

Загальна кількість досліджуваних, що взяли участь в експерименті, запланованому методикою дослідження, склала 280 осіб.

Склад групи дітей: 200 чоловік (2-4 класи).

Віковий склад членів групи: від 7 до 11 років.

Склад групи батьків: 80 чоловік.

Вибірка: діти молодшого шкільного віку та їхні батьки.

Предметом наукового вивчення ми обрали психологічні умови формування уявлень про духовний ідеал молодших школярів.

Для дослідження виокремили фактори впливу на формування уявлень про духовний ідеал особистості, а також розподілили особистісні ідеали дитини за цінностями. За рахунок чого, можна було виявити, які особистісні ідеали дитини є пріоритетними, а які ні; яке місце в її ціннісній орієнтації відведено духовним цінностям, а саме: вірності, доброзичливості, допомозі потребуючим, гармонії з природою; а також, яку значущість у житті дитини відведено духовним ідеалам.

Підібраний методичний інструментарій констатувального етапу дослідження дозволяє визначити сформованість уявлень про духовний ідеал в учнів молодших класів та експериментально дослідити психологічні умови їх формування, чому і присвячується наступний розділ роботи.

Отже, за результатами анкетування, можна зазначити, що позитивними факторами впливу на формування уявлень про духовний ідеал дитини у колі сім'ї є такі, як:

– інтенсивне спілкування з батьками;

- умови сімейного виховання;
- книги, журнали;
- музика, пісні;
- фільми, мультфільми;
- спілкування з природою;
- спілкування з друзями;
- виставкові зали, музеї, театри, храми, церкви;
- комп'ютерні ігри.

Правильна постановка виховання дітей у сім'ї, особистий приклад батьків та дорослих – є одними із важливих умов формування уявлень про духовний ідеал особистостей дітей, їх поглядів, вчинків, поведінки у суспільстві. Школа відіграє провідну роль у вихованні підростаючого покоління. Проте саме сім'я дає дитині перший життєвий приклад, саме в сім'ї закладаються основи характеру та духовний розвиток, у більшості саме від сім'ї залежить спрямованість інтересів та схильностей дітей. Тому над формуванням уявлень про духовний ідеал дитини вчитель має працювати у тісній взаємодії із сім'ями своїх вихованців.

Отже, об'єднання педагогічних зусиль вчителів і батьків – це необхідна умова забезпечення системи духовного виховання учнів, цілісності та неперервності впливу на особистість дітей, умова, яка дозволяє висувати і вирішувати однакові задачі формування уявлень про духовний ідеал школярів у школі, поза школою та у сім'ї. Окремо ні школа, ні сім'я, повною мірою не в змозі забезпечити дитині цілісність та неперервність процесу формування уявлень про духовний ідеал.

З метою отримання загальної характеристики рівня сформованості уявлень про духовний ідеал молодшого школяра, необхідного для подальшої роботи, було проведено бесіду із дітьми.

Бесіди із дітьми 2-4 класів проводились у присутності вчителя. Ми обов'язково враховували дані інших досліджень, щоб отримати загальну картину про молодшого школяра у плані його духовного розвитку та сформованості уявлень про духовний ідеал.

Під впливом умов життя (засобів масової інформації, росту культурного рівня усього суспільства) і змісту початкового навчання змінюється характер мислення молодших школярів. Діти, як і раніше, яскраво та предметно уявляють оточуючий світ, у них розвинуте наочно-образне мислення.

Отримані за проективною малюнковою методикою "Намалюй свій ідеал" та вкажи якості, чому саме ти хочеш бути на нього подібним" матеріали, свідчать про суспільну спрямованість ідеалів молодших школярів.

Аналізуючи результати проєктивної малюнкової методики “Намалюй свій ідеал” можна зробити висновок, що найбільший суттєвий вплив на формування уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку здійснюють такі фактори, як:

- телепродукція (мультфільми, кінофільми, зірки естради та телебачення) – 75% ;
- комп’ютерна мережа – 10% ;
- сімейне виховання – 6% ;
- психолого-педагогічні умови навчання – 5% ;
- спілкування з природою – 4% .

Результати порівняння вибору персонажів-ідентифікацій учнів другого, третього та четвертого класів у відсотках ілюструє рис.1.

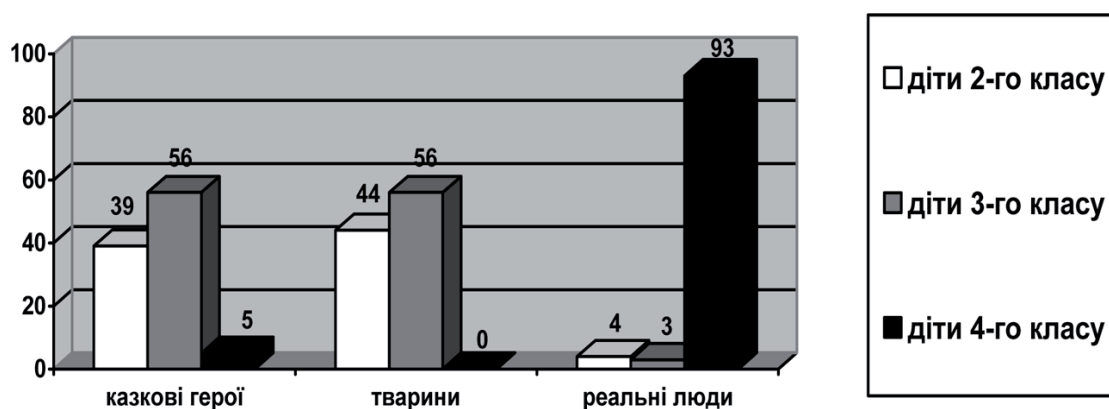

Рис. 1. Порівняння вибору персонажів-ідентифікацій учнів другого, третього та четвертого класів, у відсотках

Аналізуючи рисунок 1, можна з вірогідністю стверджувати, що діти віком 7-9 років (2-3 класи) найчастіше ідентифікують себе із тваринами (44% та 56%); рідше – із казковими героями (39% та 56%); і лише починаючи із 10-річного віку (4 клас), майже стовідсотково, надають перевагу ідентифікаціям із реальними людьми (93%).

Отже, бесіда та аналіз дитячих малюнків показують, що діти свідомо оцінювали вибори духовного ідеалу. В основі їх вибору, головним чином, лежать духовні та морально-етичні мотиви – бути корисним для людей, бажання наслідувати ідеальним образам (“бути як мати, батько”). Більшість мотивів пов’язані із задоволенням дитячих схильностей (“люблю їздити, літати літаком, малювати, співати”). Одиначними були вказівки, пов’язані із прагненням отримати особисте визнання: “бути відомим і багатим”, “стати знаменитим”, “завоювати медалі”, “зніматись у кіно”.

Засоби масової інформації та комп’ютерна мережа здійснюють великий вплив на формування уявлень про духовний ідеал та на

особистість дитини загалом. Проте школярі 2-4 класів не завжди можуть поділитися враженнями, самостійно розповісти про переглянуте, побачене, почуте або прочитане. Це пояснюється тим, що дорослі не достатньо керують вільними заняттями дитини. Молодшим школярам важко самостійно осмислювати отриману інформацію, виражати своє ставлення до тих подій, явищ, про які дізналися. Хід дій, розвиток сюжету швидко забувається, якщо школяр не зрозумів суті вчинків героїв, причинно-наслідкові зв'язки подій. Різнобічні інтереси молодших школярів, можливість задовольнити їх поза школою вимагають пристальної уваги дорослих, і в першу чергу вчителя, до використання засобів масової інформації, роботи із тими відомостями, які отримують діти. В іншому випадку, виховний ефект відомостей та набутих уявлень про духовний ідеал буде незначний.

У жодній професії особистість людини, її характер, переконання, духовність, моральність, ставлення до інших людей не мають такого вирішального значення, як у професії педагога. Учениця 4-го класу, як свій духовний ідеал намалювала вчительку, пояснила свій вибір та притаманні їй якості: “Розумна, добра, вчить дітей. Я хочу бути, як моя вчителька, хорошою людиною, тому що хороших людей люблять та поважають”.

Отже, можна стверджувати, що великий вплив на формування уявлень про духовний ідеал у дітей здійснює саме вчитель. Діти сприймають комунікабельність вчителя, його вміння вступати у контакти із іншими людьми, почуття гумору, сформоване уявлення ідеалу. Саме уявлення допомагає вчителю розуміти дітей, ідентифікуватися із людьми різного віку, інтересів, психічного складу.

У свою чергу, не менш суттєвий вплив на формування уявлень про духовний ідеал дітей здійснюють їхні симпатії до відомих людей.

Ким би я хотів бути? Чому? Ким би я не хотів бути? Чому? На кого б мені більше усього хотілося бути схожим із тих людей, кого я бачив чи про кого чув, читав? Чому саме?

З метою отримання відповідей на ці запитання та подальшого дослідження формування уявлень про духовний ідеал була використана методика “Казкова подорож”. Хлопчиків серед опитаних було 40%, дівчат – 60%.

Серед мотивів своїх симпатій діти вказували на любов до людей, наполегливість, справедливість, чесність, доброту, веселість, силу, рішучість. Лише декілька дітей не змогли відповісти на запитання “Чому?” (“гарна людина”, “знаю його”) або посилалися на особисту подібність та власне бажання (“вона схожа на мою маму”, “люблю гратися”, “гуляти”, “кататися”).

Були, також, і вказівки, пов'язані із прагненням отримати особисте визнання, схвалення, наприклад, “щоб бути відомим”, “багатим”, “отримати нагороду”, “зніматись у кіно”, “гарно одягатися”.

Цікаво, що серед мотивів вибору персонажів для наслідування лише хлопчики вказували на силу, мужність, справедливість, швидкість і лише дівчата – на доброту, красоту, лагідність, ніжність.

Результати вибору за параметром “Хотів би перетворитися у героїв казки про царя Салтана” ілюструє рисунок 2.

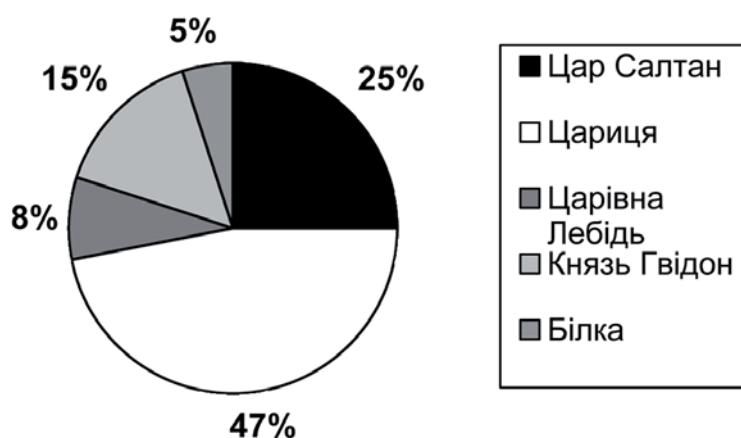

Рис. 2. Абсолютна частота вибору казкових героїв за параметром “Хотів би перетворитися”, у відсотках

Як бачимо з рис. 2, абсолютна частота вибору казкових героїв, за параметром “Хотів би перетворитися” має такий вигляд:

- Цар Салтан – 25% дитячих виборів;
- Цариця – 47% дитячих виборів;
- Царівна Лебідь – 8% дитячих виборів;
- Князь Гвідон – 15% дитячих виборів;
- Білка – 5% дитячих виборів.

Результати вибору за параметром “Не хотів би перетворитися у героїв казки про царя Салтана” ілюструє рисунок 3.

Як бачимо з рис. 3, абсолютна частота вибору казкових героїв за параметром “Не хотів би перетворитися” складає:

- Ткачиха – 27% дитячих виборів;
- Баба Бабариха – 41% дитячих виборів;
- Коршун – 32% дитячих виборів.

Таким чином, порівнюючи рис. 2 і рис. 3, а також аналізуючи пояснення вибору та враховуючи вказані дитячі таємні бажання, можна з вірогідністю стверджувати, що серед пріоритетних особистісних ідеалів дітей перше місце належить сімейним та

соціальним цінностям; друге – індивідуалістичним; і лише третє місце, у дитячій ціннісній орієнтації, відведено духовним ідеалам та цінностям.

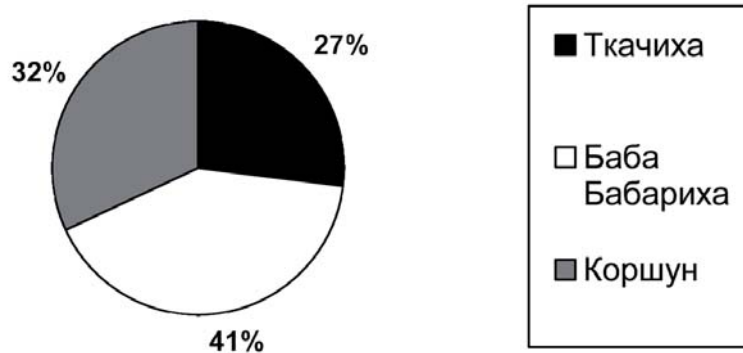

Рис. 3. Абсолютна частота вибору казкових героїв за параметром “Не хотів би перетворитися”, у відсотках

Аналіз подальших запитань, за даною методикою, свідчить про те, що більше усього у вільний час діти люблять грати у комп’ютерні ігри, слухати музику, дивитись фільми і мультфільми та їздити на природу із батьками.

А звідси випливає, що величезний вплив на формування уявлень про духовний ідеал дитини молодшого шкільного віку здійснюють саме засоби масової інформації та стосунки з батьками.

Повторне дослідження наприкінці навчального року підтвердило, що спрямованість вибору відповідей стосовно уявлень про духовний ідеал тих самих дітей в основному залишилась незмінною.

Результати проведеної нами експериментально-дослідної роботи дозволили прослідкувати, що, починаючи з 10-річного віку, діти перестають хотіти бути схожими на тварин та ідентифікують себе із реальними людьми, що і є новизною нашого дослідження.

В свою чергу, за рахунок бесіди, спостереження, вивчення анкет та діагностичних методик було з’ясовано, що основними психологічними умовами формування уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку є:

- а) стосунки батьків, батьківське ставлення, стиль виховання, характер поведінки батьків із дитиною, сімейне спілкування;
- б) різноманітні засоби масової інформації;
- в) активні навчально-виховні методи;
- г) усвідомлення дитиною моральних норм та цінностей.

Отже, зазначені вище, психологічні умови суттєво впливають на формування уявлень про духовний ідеал дитини, її розвиток загалом та риси характеру протягом усіх років дитинства. Але

особливо важливу роль вони відіграють у період розвитку дитини молодшого шкільного віку, оскільки психологічний вплив вказаних чинників може суттєво змінити весь хід її (дитини) духовного розвитку у даний період.

Також за даними дослідження можна зазначити, що у переважної більшості батьків існують певні порушення батьківського ставлення, які потребують психологічної корекції.

Водночас, як бачимо, і діти не позбавлені проблем у розвитку духовності та сформованості уявлення про власний духовний ідеал, які також вимагають спеціальної уваги фахівців до їх вирішення.

Таким чином, подальші перспективи дослідження вбачаємо не лише у побудові посиленних цілеспрямованих навчально-виховних впливів на формування уявлень про духовний ідеал особистості дитини, але й у включенні у дану побудову спеціальних заходів, які дозволять розробити оптимальну психолого-педагогічну програму створення психологічних умов формування уявлень про духовний ідеал у дітей молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. Богданова О.С., Петрова В.И. Методика воспитательной работы в начальных классах / О.С.Богданова, В.И.Петрова. – М.: Просвещение, 1975. – 208 с.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте, Просвещение, 1968. 464 с.
3. Каиров И.А. Нравственное развитие детей в процессе воспитания: Проблемы развивающего воспитания: Проблемы социалистической педагогики / И.А.Каиров. – М.: Педагогика, 1973. – С. 292-299.
4. Ковалев А.Г. Воспитание чувств / А.Г.Ковалев. – М.: Педагогика, 1971. – 195 с.
5. Липкина А.И. О нравственной жизни школьника / А.И.Липкина. – М.: Знание, 1978. – 48 с.
6. Монахов Н.И. Изучение эффективности воспитания: теория и методика / Н.И.Монахов. – М.: Педагогика, 1981. – 144 с.
7. Осичнюк Е. Суспільний ідеал і соціальна активність особистості / Е.Осичнюк. – К.: Політвидав України, 1974. – 119 с.
8. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: [Монографія] / Е.О.Помиткін. – К.: Наш час, 2007. – 280 с. – Бібліогр.: с. 252-278.
9. Помиткін Е.О. Духовний розвиток учнів у системі шкільної освіти: [Науково-методичний посібник] / Е.О.Помиткін. – К.: ІЗМН, 1996. – 164 с.

10. Помиткіна Л.В. Виховуємо читаючи: для тих, хто дбає про дітей / Любов Помиткіна, Едуард Помиткін. – К.: Шк. світ, 2011. – 184 с. – (Серія “Психологічна Скарбничка”).
11. Помиткіна Л.В., Помиткін Е.О. Уроки психології для учнів початкової школи: [навч.-метод. посібник] / Л.В. Помиткіна, Е.О. Помиткін. – К.: Освіта України, 2011. – 244 с.
12. Семиченко В.А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль “Направленность”: [Лекции, практические занятия, задания для самостоятельной работы] / В.А.Семиченко. – К.: Миллениум, 2004. – 521 с.
13. Сороцкая О.Н. Формирование нравственных представлений на уроках чтения (II класс)/ О.Н.Сороцкая // Пути и средства достижения прочности знаний в начальных классах / [Под ред. М.П. Кашина]. – М.: Просвещение, 1978. – С. 70-77.
14. Фокина Н.Э. Некоторые особенности развития моральных суждений детей /Н.Э.Фокина // Новые исследования в психологии. – М.: Педагогика, 1978. – С. 41-45.

This article reveals the results of experimental studies of psychological conditions of formation of ideas about the spiritual ideal of students in junior classes. Indicate the relevance and importance of this issue, is working on psycho diagnostic instruments designed to study and understanding of primary school pupils spiritual, moral and ethical values.

For effective learning students are presented and created a solid program of research ideas about the spiritual ideal in primary school children, characteristics of the sample studied; stages of research, describes the methods and techniques to study the characteristics of forming ideas about the spiritual ideal in primary school children, and also analyzed the results psychological research formed ideas about the spiritual ideal of the younger pupils.

Keywords: formation, research, person, ideal, spirituality, awareness, understanding, influence, education, communication, students.

Отримано: 4.12.2011 р.